

Оценка на риска при внос на *Ligustrum delavayanum*, присаден върху *Ligustrum japonicum* от Обединеното кралство

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) е подготвила и предоставила оценки на риска за пратки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията¹, като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Това научно становище обхваща рисковете за здравето на растенията, породени от вечнозелени растения от *Ligustrum delavayanum*, на възраст от 3 до 20-годишни с формирана корона, присадени върху *L. japonicum* в саксии, внесени от Обединеното кралство, като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Обединеното кралство.

Към този момент има данни за 17 карантинни вредителя в ЕС, за които се съобщава, че използват *Ligustrum spp.* като растение гостоприемник.

От тези 17 карантинни вредителя е установено, че два вида – тютюнева белокрылка (*Bemisia tabaci*) (европейски популации) и *Scirtothrips dorsalis* отговарят на трите критерия за допълнителна оценка (вредителят присъства в Обединеното кралство; *Ligustrum spp.* е негов гостоприемник; един или повече жизнени етапа от развитието на вредителя протичат на него), поради което са били избрани за по-нататъшна оценка.

За регулирани некарантинни вредители (списъкът на регулираните некарантинни вредители от значение за Съюза, посочен в член 37, параграф 2 от Регламент ЕС 2016/2031², е определен в приложение IV към Регламент 2019/2072³) в ЕС, обикновено

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018.

² Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016, р. 4–104,

³ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019, р. 1–279

липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези нерегулирани вредители, за които *Ligustrum spp.* е гостоприемник, са оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- присъствие на вредителя в Обединеното кралство;
- вредителят отсъства или има ограничено разпространение в ЕС;
- *Ligustrum spp.* е гостоприемник на вредителя;
- един или повече жизнени етапа на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- вредителят може да окаже негативно влияние на територията на ЕС.

За нерегулирани видове с ограничено разпространение (т.е. присъстващи в една или няколко държави-членки на ЕС) отговарящи на горепосочените критерии, поне едно от следните условия трябва да бъде допълнително изпълнено, за да бъде оценен вредителя:

- има приети официални фитосанитарни мерки в поне една държава-членка на ЕС;
- всяка друга причина, обоснована от работната група (напр. скорошно доказателство за присъствие).

Вредителите, които отговарят на всички пет критерия (за нерегулирани видове с ограничено разпространение поне шест критерия), са избрани за допълнителна оценка.

От оценените видове, които попадат в списъка с нерегулирани вредители в ЕС, за допълнителна оценка са избрани неприятелите *Diaprepes abbreviatus* и *Epiphyas postvittana*.

От всички вредители, които са били оценени общо 4 (*S. dorsalis*, *B. tabaci*, *D. abbreviatus* и *E. postvittana*) отговарят на всички критерии, поради което са били избрани за допълнителна оценка.

За избраните вредители мерките за намаляване на риска, описани в техническото досие от Обединеното кралство, бяха оценени, като са взети предвид възможните ограничаващи фактори. За тези вредители е дадена експертна оценка относно вероятността от липса на вредители, като се вземат предвид мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителя, включително несигурностите, свързани с оценката.

За *B. tabaci*, вероятността за свобода от вредители след оценката на настоящите мерки за намаляване на риска, беше оценена като „свободна от вредители с някои изключителни случаи“ с 90% диапазон на несигурност, достигайки от „изключително често без вредители“ до „почти винаги без вредители“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че на 10 000 растения, между 9 932 и 10 000 растения ще бъдат свободни от *B. tabaci* (европейски популации).

За *D. abbreviatus* вероятността за отсъствие на вредители след оценка на настоящите мерки за намаляване на риска беше оценена като „почти винаги без вредители“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „свободна от вредители с някои изключителни случаи“ до „почти винаги без вредители“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че на 10 000 растения, между 9 993 и 10 000 растения ще бъдат свободни от *D. abbreviatus*.

За *E. postvittana* вероятността за отсъствие на вредители след оценка на настоящите мерки за намаляване на риска беше оценена като „почти винаги без вредители“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „почти винаги без вредители“ до „свободна от вредители с някои изключителни случаи“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че на 10 000 растения, между 9 724 и 10 000 растения ще бъдат свободни от *E. postvittana*.

За *S. dorsalis* вероятността за отсъствие на вредители след оценка на настоящите мерки за намаляване на риска беше оценена като „почти винаги без вредители“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „свободна от вредители с някои изключителни случаи“ до „почти винаги без вредители“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че на 10 000 растения, между 9 990 и 10 000 растения ще бъдат свободни от *S. dorsalis*.

Значение за България

Bemisia tabaci е опасен неприятел по земеделските култури. Освен преките щети, които нанася при храненето си (с пробивно-смучестият си устен апарат смучат сок от растенията, което води до хлоротични петна по листата и плодовете, както и увяхване на растенията), *B. tabaci* вреди и косвено (при храненето си ларвите отделят обилно медена роса, върху която се развиват чернилни гъби от род *Capnodium*, което значително намалява фотосинтетичния потенциал на растенията).

Най-сериозната повреда, която белокрылките може да причинят на културите, е пренасянето на вируси.

Те са вектор на повече от 100 растителни вируса от родовете *Begomovirus*, *Crinivirus*, *Ipomovirus*, *Carlavirus* и *Torradovirus*. Бегомовирусите са вируси, способни да причинят загуби от порядъка на 20 до 100%.

В последно време два от вирусите (*Tomato chlorosis crinivirus* и *Tomato yellow leaf curl begomovirus*), които пренася *B. tabaci*, са се превърнали във важни болести за отглежданите в култивационни съоръжения домати.

В България, *B. tabaci* се среща главно в оранжерии.

Неприятелят се пренася основно с растителен материал – саксийни цветя, рязан цвят и т.н., поради което е препоръчително при закупуване на растения *Ligustrum spp.* да се следи за наличието на белокрылки.

За да се установи наличие на белокрылки е необходимо да се извърши визуален преглед на долната повърхност на листата на растенията. Възрастните индивиди се откриват върху най-горните млади листа, а какавидите се намират върху средния и най-долния етаж на растенията.

Контролът на вредителя чрез употребата на инсектициди е труден поради устойчивостта им към много от продуктите за растителна защита. Това налага контролът да се осъществява чрез подходящи агротехнически мероприятия (унищожаване на плевелите, поставяне на мрежи на проветрителите и вратите на оранжерии, поставяне на жълти лепливи уловки, с цел проследяване на числеността на вредителя и др.) и биологична борба (голям брой паразитоиди, хищници и ентомопатогени са способни да атакуват *B. tabaci* във всички стадии на развитие).

Използването на инсектициди трябва да се сведе до минимум, а когато това е наложително да се предпочитат онези, които са безвредни за естествените врагове и пчелите.

Източник:

Commodity risk assessment of *Ligustrum delavayanum* topiary plants grafted on *Ligustrum japonicum* from the UK, EFSA Journal 2022;20(11):7593 – <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7593>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136
<http://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg
тел. 02/4273056

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

29.11.2022 г.

гр. София, 1618, бул. ”Цар Борис III” № 136
<http://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg
тел. 02/4273056

Ф-НК-7.6-5/0

